

ફર અં આશમ પ્રેરણ.

૧૧૪૮ ૨૮.

કોઈનું કંઈ ખોવારનું

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિપદ, અમદાવાદ

૩૨

હરિ અં આશ્રમ-પ્રેરિત
શ્રી નીલકંઠ બાલોપથેણી વાયમાળા : પુસ્તક અગ્રીસભુ

કોઈનું કંઈ ખોવાય છે

*
હરિકૃપણુ પાડક

*

હે હેરંબ કિમંબ રોદિષિ કર્થ કર્ણો લુઠત્યગ્રિભુ:
કિમુ તે સ્કંદ વિચેષિતં મમ પુરા સંખ્યાકૃતા ચક્ષુણામુ
નૈતત્પ્રયુચિતં ગણેશ મનસા નાસાં મિમિતેમ્બ મે
તાવેવમ સહસા વિલોક્ય હુસતી પાયાદપાયાદુમા ॥

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ : અમદાવાદ

દ્વારા નિર્માણ કરાયા હતું, જે સુધીની પોતાની વિશે, તુંબાની પોતાની વિશે, જે હિંદુનાની પોતાની વિશે, અને એવી વિશે, જે હિંદુનાની પોતાની વિશે,

— આજેની પોતાની વિશે, જે હિંદુનાની પોતાની વિશે,

— દેખાલે

૫૮

અને—

અને—

કાન્ટિલાઈઝ

કાન્ટિલાઈઝ

પ્રકાશક : રધુવીર ચૌધરી
મંત્રી,

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિપદ,
અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૬

© હરિકૃષ્ણ પાઠક

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૧૯૮૧

પ્રત : ૧૨૫૦

કિંમત ૩. ૧-૫૦

આવરણ સંયોજન : ભાધવ રામાતુજ

સુદક : કાન્ટિલાઈઝ મિસ્ટ્રી

આહિત્ય સુદ્રણાલય,

રાયખાડ, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૧

संत्यं परं धीमहि ॥

११६४, भरतकुंज, कृष्णनगर,
भावनगर, ता. १५-२-८०.

....

કવિદોક શિશુઅંકમાં તમારી કાવ્યો જોઈ રાજ થયો. કચારેક
એવું લાગે છે કે બાળક ડેમ વિચારે જોલે એ અભ્યાસથી નહિ
ખણું આપણાપણું ભૂલી બાળક બનીએ ત્યારે બાળકાન્ય ખરું પ્રક્રિ.
તમારામાં એ ભીજલાવ છે. વિકસાવો, એ શુભેચ્છા....

શ્રી

મુકુન્દરાય વિ. પારાશાર્ય

ચણ ચણ ચકલી

ચણ ચણ ચકલી ચણાની દાળ,
ચકલા પેટમાં પેડો કાળ !
બણું બણું બગલી જળમાં ભાળ,
સળવળ તરતી ઢોની કાળ ?
ગણું ગણું ભભરી દરમાં એસ,
ડંખ મને ના હેતી લેશ !
કણું કણું થાઠિયારી ભર્યાં,
કારે કારીયાઈ, પાછાં ઝર્યાં ?
મણું મણું મોંએ ખાંધું ધાસ,
તા યે હાથીલાઈ ભૂખ્યા ડાસ !
હણું હણું કરતાં તાણ્યા તંગ,
ડોષું લડ્યું ને જલ્યું જંગ ?

મિત્રો તો ખસ, મુરળ્યીઓએ પણ મારી શિશુકાવ્યોમાં રસ
લઈ મને પ્રેતસાહિત કર્યો છે, જેનો આનંદ વ્યક્તા કરું છું. ખીને
આનંદ એ છે કે ૧૯૭૬ના શિશુવર્ષથી આપણા મૂર્ધન્ય કવિઓથી
માડી નવોહિતો સુધીના સહુ શિશુ સાહિત્યના સર્જન તરફ વળ્યા છે
ને તેમાં તાજળી પૂરી છે. એ પ્રવાહ અખડ વહેતો રહે તેમ છંચ્યું છું.

અનુક્રમણિકા

- બા, મને વારતા | ૧
 બડો ને પડો | ૨
 ભાઈ અમારા | ૩
 કાગડો કાળો કાળો | ૪
 સ્કાયલેઅ પડે તો શું થાય | ૫
 પેંક | ૬
 ફરફિયું | ૭
 ભાગ્યો અધૂતરો | ૮
 તો ધરદૂકડી | ૯
 લાવો પાણી લાવો પેન | ૧૦
 બંદાનો ઢોલ | ૧૧
 ગોઢીબાંની ગોઠ | ૧૨
 છોડ | ૧૩
 એચડાની ચકલી
 અરીસાની ચકલી | ૧૪
 સપતું એક મજનું | ૧૫
 હેં લઈ પર્યા | ૧૬
 આજે ઉત્તરાણ | ૧૭
 પડી ગયું ભર્ય વેકેશન | ૧૮
 ખૂલી ગયું ભર્ય વેકેશન | ૧૯
 બાવળો જિડે જિડે | ૨૦
 ધર વાંયું | ૨૧
 (કોઈનું કંઈ એવાય છે | ૨૨)

બહેનભાને,
તેમની બહેનોને - ભાઈઓને,
બહેનપણીઓને - મિત્રોને,

બહેનભાનું ગીત

આજ વળી એલતાં શીખ્યા રે બહેનભા.

મમ્મીને મી કહે ને પર્યાને પા,

આજ વળી એલતાં શીખ્યા રે બહેનભા.

વાતો તો ભાઈ, એની કૃટલીક મારીએ,

ગુર્સો એઠો છે બધો નાક તથી દારીએ,

ખિસ્સાનો લાગ બધો અંખેરી ખાય

પછી ખાલી સુડી ધરીને કહેશે કે આ.

આજ વળી એલતાં શીખ્યા રે બહેનભા.

ઉગલું ચલાવો તો જેર પડે બાવડે,

ઘણાનો તો કૃટલાયે કૃટલાયે આવડે,

આંખો મીંચીને બસ હીંચતાં રહે

ની રહેજ આધાં ખસો તો કહેશે કે ગીત ગા.

આજ વળી એલતાં શીખ્યા રે બહેનભા.

આંખો શગરાવતાંક વાંક બધા સાંલળે,

જડપાર્યા આપણે તો નાક-કાન આમળે,

રમતું જે હોય તો કરશે લદૂદિયાં;

નહિ તો કહી વેશે કે જા, આધી જા.

આજ વળી એલતાં શીખ્યા રે બહેનભા.

શ્રી નીલકંઠ બાળોપયોગી ગ્રંથમાળા

અત્રીસસું પ્રકાશન

શ્રી હરિ ડાં આશ્રમ તરફથી બાળકોનું ચારિય-
ધડતર કરે તેવા બાલસાહિત્ય સર્જન માટે ગુજરાતી
સાહિત્ય પરિષદને રૂ. ૧૨૦૦૦નું દાન આપવામાં આવ્યું
હતું. આનો હેતુ બાળકોમાં અભય, ઔદ્ઘાર્ય, ત્યાગ,
ધર્મ, તિતિક્ષા, સહાયવિત્તિ, મતાંતરક્ષમા, સાહસ, શૌર્ય,
પ્રેમ, સદ્ગ્લાલ જેવા ઉદ્દાત ગુણો અને ભાવનાઓ પ્રેર
તેવા બાલસાહિત્યનું સર્જન કરવાનો રાખવામાં આવ્યો.
આ ઉદ્દેશને પ્રગટ કરતાં ચરિત્રા, વાતાઓ અને કથાકાવ્યો
ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા
છે. આત્મરાધ્રીય બાળવર્ષ નિમિત્તે આઠ જેટલાં પુસ્તકો
પ્રગટ કર્યાં. આજે આ ગ્રંથમાળાનું અત્રીસસું પુસ્તક
પ્રસિદ્ધ થઈ રહ્યું છે. શ્રી હન્મિષ્ય પાઠકના બાળકાવ્યો
'કેઈનું કંઈ ઓવાય છે' બાળકો જેઝર હેઠાં
હેઠાં વાચશે.

ગુજરાતનાં બાળકોએ અગાઉ જે રીતે અમારી
પ્રકાશનોને આનંદથી સ્વીકાર્યાં છે, તે રીતે આ બાળ-
કાવ્યોને સ્વીકારશે તેવી અમને અદ્ધા છે.

મંત્રીએટાં

તા. ૨૫-૧૨-૧૯૮૧

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ

બા, મને વારતા

૧૪૫ ૯ ૧૪૧

।

।

આમ ને આમ (૧૪૧)

તને કેટલાંયે કામ (૧૪૧)

બા, મને વારતા કયારે તું કૈશ ? (૧૪૧)

જેને આ ગાવડી ઊલી ગમાણમાં, (૧૪૧)

વારતા કહે છે કંઈક વાછડુંને ઠાનમાં, (૧૪૧)

પોરે ઘડીકનો કયારે તું લૈશ ! (૧૪૧)

બા, મને વારતા કયારે તું કૈશ ? (૧૪૧)

કલખલતી કાખરો જૂલે છે ડાળીએ, (૧૪૧)

કેટલી યે વારતા માંડી છે ભાળીએ, (૧૪૧)

સમજું હું કેમ, મને સમજવી હૈશ ? (૧૪૧)

બા, મને વારતા કયારે તું કૈશ ? (૧૪૧)

હુદ્દી ઊડે ન તોય વળગી તું કામમાં, (૧૪૧)

માડી સૂઅ ન તોય અળગી તું કામમાં, (૧૪૧)

પરીએને દેશ કહે કયારે લઈ જૈશ ? (૧૪૧)

બા, મને વારતા કયારે તું કૈશ ? (૧૪૧)

●

કોઈનું કંઈ ખોવાય છે | ૧

બકા ને પકા

।

(શિશુ સોનેટ)

બકા, તું છે ને તે આમ તો સાવ ઓટા;
મને નાનો ડંધ્યા, તું લઈ લે છ મોટા ?
બકા, જે કહી દીધું - ભાગમાં સાવ આવી
ન ચાલે અંચાઈ, લાવ, હે સીધી રીતે.

પકા, જે તું મારી વાત માને નહીં તો
કહે, કેવી રીતે ભાગ પાડું કહે તો ?
મને જે મમ્મીએ ભાગ આપ્યો હતો તે
હતો મારો; તો યે આઠથો તો દઉં છું
નથી ઓટું કહેતો, સાવ સાચું કહું છું.

બલે ના હેતો; જ, આપણી સાવ કિંદા.
હવે તો પર્ખાને જે કહી દઉં બધું યે,
લડાવું મમ્મીને, જે હવે જેઈ લેજે...

પકા, લે તું મોટા, લાવ નાનો લઉં છું,
અને ખાલી છે તે લાવ લૂધી દઉં છું !

●

૨ | કાઈનું કંઈ ઓવાય છે

ભાઈ અમારા

।

અલપ જલપ અલઘેલાં પાન
ભાઈ અમારા ભીને વાન.

રોજ લપેડા આંજે મેશ
તો ય નહીં હેખાતી લેશ.

રંગરંગના વાધા ધરે
કૂદ્યા કૂદ્યા મનમાં ઝરે.

ભણવામાં છે નંબર એક
જમણે નહિં; ડાયથી છેક.

આય એવડાં મીઠાં ગીત
સાંભળનારાં પળમાં ચિત.

ધરે કામમાં એવી ખંત
કુહી ન આવે એના અંત.

અલપ જલપ અલઘેલાં પાન
ભાઈ અમારા ભીને વાન.

કોઈનું કંઈ જોવાય છે ॥ ૩

કાગડો કાળો કાળો

મારે કાગડો કાળો

મારે લીમડે કાગડાનો માળો

કે કાગડો કાળો કાળો,

અના માળામાં ડાંખળાં ને ડાળો

કે કાગડો કાળો કાળો.

મહીં મેલ્યાં છે અફ-ઘે દુડાં

કે કાગડો કાળો કાળો,

અમાં કોથલડી પાડતી છીંડાં

કે કાગડો કાળો કાળો.

જુએ ત્રાંસું ને ઉડતો યે ત્રાંસો

કે કાગડો કાળો કાળો,

ડાક રાખાડી ચળકે વાંસો

કે કાગડો કાળો કાળો.

અની ચાંચોના ચાપડા ભારે

કે કાગડો કાળો કાળો,

સહેજ છેડયો તો ઝુટ દઈ ભારે

કે કાગડો કાળો કાળો.

વળી છેકતો છેકતો ચાલે,

કે કાગડો કાળો કાળો,

કંઈ કરતો સવારને ઉલળો

કે કાગડો કાળો કાળો.

કદી કરતો શુકંન કાગવાણી

કે કાગડો કાળો કાળો,

નહીં શેરી અકે ય તે અનણી

કે કાગડો કાળો કાળો.

એની પદ્ધકી છે સાવ બાઈબંધી

કે કાગડો કાળો કાળો,

બલે રીત ને ભાત હુણ્ય બંધી

કે કાગડો કાળો કાળો.

એનાં બચ્ચાં છે ગોખરાં-ગંદાં

કે કાગડો કાળો કાળો,

એ તો કરતો ફરેખ ને ફંદાં

કે કાગડો કાળો કાળો.

કાઈનું કંઈ ખાવાય છે | ૫

સકાયદેખ પડે તો શું થાય

બાઈ-બાલી, કાકા-કાકી,

બાને બાપુ, દાદા-દાહી

એક જ ઉચ્ચાટ કરે :

સકાયદેખ પડે તો શું થાય !

છાટાં-માટાં છાકરાંની દીંગર તો ટાળે વળી

લળી લળી વાત કરે :

સકાયદેખ પડે તો શું થાય !

કોઈ કહે :

હાથી-ધીડા, લાંટ-ગાય, ગાડાં ને ખટારા

બધું ખડખડ ખડી પડે

દડ દડ દડી પડે...

નિશાળનું છાપડું યે તૂઠી પડે

આસરીમાં બાંધેદો આ ધંટ પટ છૂટી પડે

નિશાળમાં રજ પડે...

કોઈ કહે :

મસ મોટો ખાડો પડે

૬ | કોઈનું કંઈ જોવાય છે

કુંગરો યે આડો પડે...

કુમતામાં કુલ ગુંથી કુંજલી ત્યાં આવી
વાત બધી સાંભળી ને આંખ મલકાવી.

કોઈ પૂછે :

કુંજલબા, સ્કાયલેખ પડે તો શું થાય ?
કુંજલી તો હાજર જવાખ;

કહે :

કાયલેખ પલે; તો તો હાય હાય
માથું યે વીંખાઈ નથ !

પોંક

અતરમાં ઝૂલ્યો પોંક રંગે લીલુડો.

કંઈ ઝૂલ્યો થોક્યોએ રંગે લીલુડો.

બઈ લણવા આવો કો'ક રંગે લીલુડો.

આવોને સધળાં લોએ રંગે લીલુડો.

અજવાળું ગાણગાખ રંગે લીલુડો.

કંઈ પૂર્યો પૂરણ ચોએ રંગે લીલુડો.

અતરમાં ઝૂલ્યો પોંક રંગે લીલુડો.

કાઈનું કંઈ જોવાય છે | ૭

ੴ ਇਕਿਰਿਧੁः

ਮਾਤੁं ਲਾਲ-ਗੁਲਾਬੀ ਸਮਾਣੁः ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁः

ਏ ਤੋ ਇਕੇ ਠਾਖੁ-ਅਮਾਣੁਂ ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ਮਹੀਂ ਰਮੇ ਛਵਾਨੁਂ ਛਰਾਣੁਂ ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ਜਾਣੁ ਘਣਕਚੁਂ ਜੀਥੁਂ ਅਰਾਣੁਂ ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ਕੁਝ ਝੂਲ ਛਵਾਨੁਂ ਝਾਰੁਂ ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ਮਾਰਾ ਮਨਮਾਂ ਏਵੁ ਮਹੁਥੁਂ ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ਸੂਰਯ-ਚਾਂਦਰਨੀ ਸਾਥੇ ਰੇ

ਮਾਤੁं ਝੂਲ-ਗੁਲਾਬੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ਓਡੇ ਪਰੀਆਨੀ ਪਾਥੇ ਰੇ

ਭਈ ਇਕ ਭਮਰਡੀ ਇਕਿਰਿਧੁਃ

ଓଇଯୋ ଚଖୁତରେ।

ପେନ ମିଟ୍‌କ୍ରିଫ୍ଟ୍ ।୯-

।

ଆକନ୍ତି ବର୍ଚ୍‌ସେ ଓଇଯୋ ଚଖୁତରେ।
ପୋପଟିଯାଂ ପାନ ଏ ଘଠାଂ ରେ ଲୋଳ.

ଝଙ୍ଗଝଙ୍ଗତାଂ ଝୁଲ ଶାଂ କାଖର-କଖୁତରାଂ
ଆବ ଲଈ ଉତ୍ତର୍ଯ୍ୟାଂ ହେଠାଂ ରେ ଲୋଳ.

ଖପୋରି ବେଳନେ ବଡ଼ଲାନୀ ଡାଣିଆ
ଜୋକି ଅଡେଲ ସହେଜ ହିଠି ରେ ଲୋଳ.

ଗାୟୁଂନାଂ ଧଣୁନୀ ଧଂଟଣିନା ଛାଂଧେ
ଉନୀ ଆ ଲୁହେ ମଧ-ଭାଠି ରେ ଲୋଳ.

ଠାକୁର-ଦୁଵାରନୀ ରଣୁଝଣୁତୀ ଜାଲରେ
କଲରବନୋ ବାଥରେ ଜିଲ୍‌ସେ ରେ ଲୋଳ.

ଅଜବାଣାଂ ଆସର୍ଯ୍ୟାଂ ନେ ଟମକୁଚାଂ ତାରେଇଯାଂ
ପରିଆନୋ ଦେଶ କ୍ରୟାଂକ ଭିଲ୍‌ସେ ରେ ଲୋଳ.

-તા ધરફૂકડી

જધડા-જધડી, પકડા-પકડી,
આવો, રમીએ સંતા-ફૂકડી.

અવલો-પવલો-રાજુ-રવલો,
જવ, તમારી જુહી દુકડી.

ધરા-અદ્યપા, નીલુ-શિદ્યપા,
તું ય માધવી, આવને ફૂકડી.

કાલિંહી તું કેટન થઈ જ,
ભાગ ખાઈલે આખી બૂકડી.

રમતાં-બમતાં સૌને ગમતાં;
ધરમાં પેઠાં તા ધરફૂકડી.

લાવો પાઈ લાવો પેન

લાવો પાઈ લાવો પેન,

ભણવા એઠાં કુંજલઘેન.

કુંજલઘેન તો ડાખાડમરાં,

લઘે એકડો, ચિતરે ભમરા.

ભમરો કાળો પીળી પાંખ,

લઘ્યું એટલું ભૂસી નાખ.

ભૂસી ભૂસી ભણ્યો ભગો;

ભણી ગણીને થયો દગો.

દગાભાઈની જડી વહુ

ઓલે ઓલે ઓલે બહુ.

બહુ ઓલી તો ભૂલી આંક,

કહો, કુંજલઘેન કોનો વાંક ?

લાવો પાઈ, લાવો પેન

ભણવા એઠાં કુંજલઘેન.

બંદાનો ઢોલ

ધાસતેલનું ગાડું ભાળી
 દોડયા મોટા-નાના,
 કોઈએ ઘૂમ લગાવી
 તો કોઈ દોડયા છાનામાના.

ખાલી ખાલી ઉણ્ણો લઈને
 હું યે અવો દોડયો,
 લાંખી લાઈન થઈ'તી
 અમાં મેંયે ઉણ્ણો જેડયો.
 ડોલ-હેગડાં મૂક્યાં કોઈએ,
 કોઈએ ખરણી મૂક્ષી.
 ભાતભાતના ઉણ્ણા લાગ્યા
 ગાડી વાંકી-ચુંકી.
 ધાસતેલના ગાડાવાળો
 લીટર લીટર આપે.
 ઉણ્ણાએની ગાડી
 ત્યારે માંડ મીટર કાપે.

કોઈનો વારો આવે
ત્યાં તો કોઈ ધૂસતું વરચે,
હૂં સા-તૂંસી ચાલે
અંતે મોટો જધડો ભરચે.

ગાડાવાળો ખૂમ મારતો;
ધાસતેલ ખલ્લાસ !
ઉંઘાઓની ગાડી તૂટે;
વળતી નાસમનાસ.

કોઈની આંખો રાતી રાતી
કોઈનાં મોઢાં વીલાં,
કોઈ કોઈ તો એવા ડિબા,
જણે ઘાડયા ભીલા.

ખાલી ખાલી ઉંઘો લઈ
ખંદાએ ઠોલ વગાડયો,
ખળદ ચડયો'તો ઓકે
એને પાણો સહેજ જગાડયો.

ગોઠીલાંની ગોઠ

ગોઠીલાં ભઈ ગોઠીલાં,
હું રે !

અડધાં-પડધાં પોઠીલાં,
હું રે !

પોઠયાં ઉપર પોરો
ચડયાં જિંધનો ઢોરો;
ઢોરા ઉપર ધૂળ ચડી
ખંણી ત્યાં રાત પડી.

પડી રાતનાં પરવાળાં
વરચે આબ્યું ખરવાળા,
ખરવાળાનો નાગો બાવો

રોજ ધૂંટ્ટો કાવો;

ન કોણું વગાડે ખાવો ?
તો કે : પાવાના તો મીઠા સૂર
આઢી-પોઢી દરિયો દૂર.

ગોઠીલાં ભઈ ગોઠીલાં,

હું રે !

અડધાં-પડધાં પોઠીલાં,
હું રે !

છોડ

।

આજ મારા વાડામાં જીવ્યો રે છોડ.

હુખ્યાતો હોય લક્ષે વેઠથીય નાને;

અને ઝાડવું થવાના છે કોડ,

આજ મારા વાડામાં જીવ્યો રે છોડ.

પાણી સીંચું ને કરું નાનીશી વાડ,

કોઈ ચૂંટે ના પાંદડીની કાર,

જગતાં ને નિંદરતાં ચોકી લરું.

કોઈ ભૂલથી કરે ન તોડ-કોડ.

આજ મારા વાડામાં જીવ્યો રે છોડ.

આંણો કે આમલી હું કાંઈ નહીં જાણું,

અને એસવાના કાર કે મો'ર.

કાગડા ને કોયલ કંઈ ડાળડાળ જૂલશે;

ન ખીલવાના આઠે પહોર.

આજ મારા વાડામાં જીવ્યો રે છોડ.

એક હતો અરીસો ને એક હતો આરડો,
 આરડામાં અરીસો ને અરીસામાં આરડો.
 આરડામાં ચકલી ને અરીસામાં ચકલી,
 એક હતી સાચુકલી બીજી હતી નકલી.
 આરડાની ચકલી તો ભિડ ભિડ કરે,
 અરીસાની ચકલી યે ભિડ ભિડ કરે.
 આરડાની ચકલીએ માળો એક ભર્યો,
 અરીસાની ચકલીએ સામે એક ધર્યો.
 આરડાની ચકલીએ કર્યું ચીં ચીં,
 અરીસાની ચકલીએ કર્યું વળી ચીં.
 આરડાની ચકલી તો જણાર ભિડી ગૈ,
 અરીસાની ચકલી યે કચાંક ભિડી ગૈ.
 આરડાની ચકલી આવી ઝર્ર ઝર્ટ,
 અરીસાની ચકલી આવી સરર સટ.
 આરડાની ચકલીને ચડી ગયો ગુસ્સો:
 કેમ'લી તું ચાળા કરે, કેમ કરે ઠસ્સો ?
 અરીસાની ચકલી તો સાંભળે ન કંઈ
 કોઈનું કશું ય કર્યું કાને ધરે નંઈ.
 આરડાની ચકલીને ખૂબ ચીડ ચડી,
 અરીસાની સામે ગઈ, દમામથી ખડી.

અરીસાની ચકલી

અરીસાની ચકલી યે સામે આવી પડી,
 ચકલીએ એઉ પછી ખૂખ ખૂખ લડી.
 અરીસાની નીચે હતાં પાઠિયાં મજનાં,
 કાંસકા-કચોળાં, પડયાં હતાં કૈંક વાનાં.
 ચકલીની લડાઈ તો પાઠિયાંને નડી,
 એક પછી એક બધી ચીજ ગઈ પડી.
 કાંસકો યે પડી ગયો, ઢળી ગયું તેલ,
 શીશી એક ફૂટી ગઈ; ખરો થયો એલ.
 મમ્મી પડી મૂંજવણે, પપ્પા યે વિચારે:
 ચકલીએ નાની, પણ લડાઈ છે ભારે!
 મમ્મીએ પડહો નાનો જટ સીવી લીધો,
 અરીસાની આગળ તો લટકાવી દીધો,
 અરીસાની ચકલી તો પડદાની અંદર
 ને આરડાની ચકલી તો રહી ગઈ જહાર.
 અરીસાનો આરડો પડદાની અંદર
 ને ચકલીનો આરડો યે રહી ગયો જહાર.
 અરીસાની ચકલી વિચારે મન મહીઃ
 આરડો તો ઢાંકી દીધો—પડયાં રહો અહીં.
 આરડાની ચકલી યે જિડ જિડ કરે;
 એકલી પડી, તે હવે કાની સાથે લડે!

સપનું એક મજાનું

સપનું એક મજાનું
 આજે આવ્યું છાનું માનું.
 હાથીભાઈને પાંચા લંગી
 ચકલીબાઈને મૂછ,
 બંદરભાઈ તો સાવ બાંડિયા,
 ટીનુભાઈને પૂંછ.
 મમ્મીએ તોઢાન કણું:
 ઝડપું પુસ્તકનું પાનું.
 આવ્યું છાનું માનું
 આજે સપનું એક મજાનું.
 દુષ્ટર-પારી લઈ મહેતાળ
 અવળા અક્ષર ધૂટે,
 કરે કાગડા કળા મજાની
 રંગીન પીછાં કૂટે,
 પખ્પાને હું ખૂબ લડી:
 રડતા'તા છાનું છાનું,
 સપનું એક મજાનું
 એવું આવ્યું છાનું માનું

હું ભઈ પરપા

।

માધવી તો નિશાળે કથાં જથું છે;
હું તો કેવી બાલ'દ્વિ જરૂં છું!
હું ભઈ પરપા?

માધવી તો ધેર નાસી આવે છે;
હું તો કેવી ડાહી ડાહી ભણું છું!
હું ભઈ પરપા?

માધવી તો મોડી મોડી ઊઠે છે;
હું તો કેવી નહેલ્લી સૂર્ય જરૂં છું!
હું ભઈ પરપા?

માધવી તો ભાગ ભાટે રડે છે;
હું તો કેવી હસતી હસતી ખાડું છું!
હું ભઈ પરપા?

આજે ઉતરાણ

લાવો પતંગ ને લાવો રે દોર,
 જાંચી અગાશીએ જમ્યો છે શોર.

 રસ્તે દોડ છે કંઈ જરડાન ને જંડા
 લુંટ્યો પતંગ એણે આધા રે દંડા.

 લંગશિયાં ઝેંકીને પાડ્યો રે ઓલ,
 ખીજ્યો છે ખૂબ પેદો ભગવો લંભોલ.

 શીરકી ને હારી ને પાવલા ને કુદી
 કાકા ફુલા ને વળી કાકી યે ફુહી.

 આપણી છે વાત જરી ગંભી ને ગેખી,
 જાંચે પતંગ; અહીં આપઠી જલેખી.

 વાદળના દરિયામાં કાગળનાં બહાણ,
 આજે ઉતરાણ ભાઈ આજે ઉતરાણ.

પડી ગયું ભર્ત વેકેશન

વેકેશન ભર્ત વેકેશન
 પડી ગયું ભર્ત વેકેશન.
 નહીં હવે દૃષ્ટિર કે પાઠી,
 હવે નહીં લેશન-ફેશન.
 પડી ગયું ભર્ત વેકેશન.
 જરૂર હવે મામાને ધેર,
 જરૂર હવે કાકાને ધેર,
 જરૂર હવે દાદાને ધેર,
 કરશું રે ભર્ત લીલા-લહોર.
 તા યે એ ધર બાકી રહેશે,
 રમતી માસી, અમથી ઝર્ઠ.
 દોડાદોડી કરશું ભર્ત
 આજું હરશું-કરશું ભર્ત
 થોડું-ધાણું અધરશું ભર્ત
 અધરી પાછાં હળશું ભર્ત.
 રમશું ગાડી ગાડી,
 ન રમશું ટેશન-ટેશન.
 પડી ગયું ભર્ત વેકેશન
 વેકેશન ભર્ત વેકેશન.

ખૂલી ગયું ભર્ત વેકેશન

।

વેકેશન ભર્ત વેકેશન

ખૂલી ગયું ભર્ત વેકેશન.

રોજ હવે દૃષ્ટર ને પાઠી,

રોજ હવે લેસન-લેસન,

ખૂલી ગયું ભર્ત વેકેશન.

હેલાં જગી જૈશું ભર્ત,

હેલાં હેલાં નહૈશું ભર્ત,

અટપટ કરતાં જૈશું ભર્ત,

દાસ્તારોને મળતાં જૈશું

કરશું એ-ત્રણ ટેશન.

ખૂલી ગયું ભર્ત વેકેશન.

નિશાળમાંથી નીસરીને

જશું પાંસરાં ધેર,

દૃષ્ટર-પાઠી આડાં-અવળાં

અમે ઠેરનાં ઠેર.

દ્વાડાદો ધર્મભા-ચક્રી

રમશું રૂડી પેર.

વળતે દહાડે કરશું પાછાં

ભણેશરીની ઝેશન.

વેકેશન ભર્ય વેકેશન.

ખૂલ્હી ગયું ભર્ય વેકેશન.

બાવળો ઊડે ઊડે

બાવળો દાદાની ડેલીએ બાંધયો

કે બાવળાની હાવળથી ઊંધ મારી ઊડે.

બાવળો બાપુની ગાડીએ જેડ્યો

કે બાવળાના ડાખલાની ધૂળ જીણી ઊડે.

બાવળાની પીઠે પલાણુતા કાકા

કે બાવળાની કેશવાળી થોકથોક ઊડે.

બાવળો સપનામાં આવતો હજ યે

ઉપાડી મને પરીઓના દેશમાં ઊડે.

ધર વાયું

અમે ભેગાં મજ્યાં ને એક ધર વાયું

અમે નાતું એવું કશું ધર વાયું.

અમે નાનકડો કોર-મોર ખાડો કર્યો,

પણી ધિરે ધિરે મહીં ગારો ભર્યો,

પણી ભીતમાં બારીઓ બાંધી દીધી,

ને છાપરે સળીઓ સાંધી લીધી;

પણી જીણી જીણી ધારથી પાણી પાયું

અમે ભેગાં મજ્યાં ને એક ધર વાયું.

અમે કાગળ ચોડીને ભીત રંગી દીધી

પણી ટીકરાંથી છાપરી ઢાંકી લીધી

પણી નાનકડો ગોળ ગોળ આટો કર્યો

વાડ વાળી ને જાંપો યે મોટો કર્યો

પણી ઝરતાં ઘેસીને એક ગીત ગાયું,

અમે ભેગાં મજ્યાં ને એક ધર વાયું.

અધડો

મમ્મી,

એ તો એદારી છે.

બાળથુ-કાળથુ નથી થયું કંઈ.

આ તો પેલો

ઉપરવાળા ધીમલો છે ને?

તે જતા-આવતા ગાલ કુલાવી

રોજ મને જરી કહેતો'તો.

હું યે એને પેટ કુલાવી

કહું છું : પાડો-તગડો.

બસ એ જ અમારો

એ લીણો અધડો.

કોઈનું કંઈ ખોવાય છે

નાનપણમાં એક લોડકણું ગાત્તો —

કોઈનું કંઈ ખોવાય છે

દરિયામાં હોવાય છે

વાદળમાં વેવાય છે...

રમતમાં ભશગૂલ બાળકોમાથી કોઈનું કંઈ ખોવાઈ જય કે
પડી જય, કે પછી કોઈએ ઉસ્તાદી કરીને ઉઠાવી યે લીધું હોય;
પણ પછી જેને જડયું હોય કે મજું હોય તે હાથ જોંચા કરી, મુઢી
બંધ રાખીને ઉપરનું લોડકણું બોલવા માડે. બધાં પોતપોતાના

કોઈનું કંઈ ખોવાય છે | ૨૫

ખિરસા ઇંકાસે, ને જેને કથુંક ખોવાયાનું સાંભરે તે પોતપોતાની
 ખોવાયેલી ચીજનાં નામ ખોલવા માંડે. સાચું નામ પડે ને સુહી
 ખૂલે. જેનું ખોવાયું હોય એને વરતુ જડયાનો આનંદ, જેને ભળી
 ગયું હોય તને શાધી આપ્યાનો આનંદ; ને બાકીનાં બધાંને જોડકથું
 ગાવાનો આનંદ! શૈશવનું યે એવું જ છે. એને ખોદ્ધિ તો બધાં જ
 નાણે છે-વહેલું કે મોદું. પણ એ પાછું ડોર્ધ નહીં ને ડોર્ધને જડયા
 કરે છે. જેનું ખોવાયું હોય એને ય જડે, બીજ-ત્રીજને ય જડે.
 આખું તો ન જડે પણ ક્ષણું જેટલું જડે... એવી જે શૈશવની ક્ષણો
 જરી છે કે બાળકોએ શાધી આપી છે તને, એ અગપાઈ ન જય
 તેવે રૂપે, શખ્ફખ્ફ કરવા થાડી મથામણું કરી છે. ડેવડું ખોવાયું ને
 કેટલું જડયું એનો કશો તાલ નથી કરવો - એ નિર્ણય તો બાળકો
 જ બલે કરે. ન મોટેરાંને પોતાની ડોર્ધ ક્ષણું જડવી હોય તો બલે
 જડે. પેણું જોડકથું ગાનારાં બાળકોનો જે આનંદ - તે મળે તો યે
 ભયો લયો. મનમાં વસી ગયેલી જે વાત છે એ તો એટલી જ કે જે
 ખોવાઈ ગયું છે તે તો ધણું છે; ને તેમાંથી જડે તેટલું શાધી લેવા
 જેવું ને આવકે તો ગોપવી રાખવા જેવું છે... આમાંની ડોર્ધ પંક્તિના
 યે જે આપણું બાળકાના કંઠમાં કે હંદ્યમાં સંચચાઈ રહેશે તો
 તનો યે આનંદ યેલું ખોવાયેલું જે કંઈ છે તે આપેઆખું જરી
 ગયા જેટલો જ હશે.

૪૨/૧ સેક્ટર, ૧૧
 ગાંધીનગર - ૩૮૨૦૧૬.

હરિકૃષ્ણ પાઠક
 T.A. ૧૭-૧૦-'૮૨

